6. TÜRKİYE MUHASEBE FORUMU

YENİ TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMSALLAŞMA

Editör
Aysel ŞİMŞEK (MBA)

06-07 MAYIS 2011 / GAZİANTEP

TÜRMOB YAYINLARI - 413

Dizgi - Düzenleme

Tuncay TEKYILDIZ

Baskı
Ziraat Gurup Matbaacılık A.Ş.
İstanbul Yolu Trafo Karşısı Varlık/ANKARA
Tel: (0.312) 384 73 44

DÖRDÜNCÜ OTURUM / PANEL
YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NUN IŞIĞINDA
MUHASEBE-DENETİM MESLEĞİNİ BEKLEYEN
FIRSATLAR VE TEHDİTLER 149

Yahya ARIKAN / Moderatör / İstanbul SMMM Oda Başkanı 151

Mehmet ÇANKAYA / Maliye Bakanlığı GİB Grup Başkanı 152

Özkan ARSLAN / Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu Bşk.Yrd. .157

Kürşad Sait BABUÇCU / Muhasebe Standartları Daire Başkanı 163

Göksel TİRYAKİ / Bankalar Yeminli Baş Murakıbı 169

Doç. Dr. Orhan ÇELİK / TMSK Başkanı 176

Ülkü SÖNMEZ / TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı 182

FORUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ
Yücel AKDEMİR / TÜRMOB Genel Sekreteri 211

Nail SANLI / TÜRMOB Genel Başkanı 213

bir konu ama son olarak gördüğü riski, tabii, biz de görüyoruz, bir mesleğin geleceğini tartışıyoruz, gerçekten bu işi başaramazsak meslek tartışılacak ama ben arkadaşlarımızın bu bilinç içerisinde olduklarını çok yakından takip ediyorum, teşekkür ediyorum.

Şimdi BDDK Temsilcimiz Göksek Tiryaki, buyurun efendim,

Göksel TİRYAKİ
Bankalar Yeminli Baş Murakıbı

- Sayın Başkan teşekkür ederim öncelikle. Sayın oda başkanları, oda yönetim kurulu üyeleri ve değerli muhasebe mesleği mensupları, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ayrıca bir şey daha söylemek istiyorum; ben bir Antepliyim, memleketimde böyle bir organizasyonun düzenlenmesine katkı veren herkese de ayrıca teşekkür ediyorum. Memleketimizde gazi şehrimizde böyle bir organizasyona katıldığım için ayrıca memnuniyetimi dile getirmek istiyorum.

Şimdi, dünden beri pek çok konuşmacının sürekli tekrarladığı bir replik var, izniniz olursa bu repliği ben de tekrarlayacağım. Dünden beri çok değerli hocalarımız Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun neler getirdiğini çok detaylı bir şekilde anlattılar, benim niyetim bu tekrarlanan şeylerin üzerinden bir daha geçmek değil. Bunun yerine bizim Kurumun da düzenleme alanında bulunan finansal sistem, finansal istikrar ve uluslararası standartlar açısında Yeni Türk Ticaret Kanunu neler getiriyor, buradaki uluslararası standartları, uluslararası muhasebe standartlar ve uluslararası denetim standartları olarak algılamayın, "uluslararası düzenleme standartları"da var, hepimizin bildiği BASEL kuralları bunun en temel özelliklerinden bir tanesi. Buradan hareketle ben de fırsat ve tehdit, tehdit demeyeceğim, riskler konusunda bazı şeyler söylemek istiyorum.

Finans sisteminin üç temel sacayağı var, bir tanesi finansal piyasalar.Bunlardan bir tanesi de ödeme sistemleri. Bugün çok sıkça tartışılan bir konu var, finansal istikrar. Finansal istikrardan aslında kastedilen bu finansal sistemi ya-

ni finansal piyasaların, finansal kurumların ödem e sistemlerinin etkin bir şekilde çalışması, sağlıklı bir şekilde çalışmasıdır. Çünkü bu sistem çalıştığı müddetçe hem ekonomideki kaynakların etkin bir şekilde tahsisi hem de ekonomideki risklerin etkin anlamda yönetilmesi mümkün oluyor.

Peki, finansal sistemle "ticaret hukuku" arasındaki bağ nasıl? Aslında çok açık, sağlam bir finansal sistem için en önemli hukuki altyapılardan bir tanesi etkin bir ticari hukuk sistemi. Çünkü finansal sistemle gerçekleşen tüm olayların hepsi ticari hukukta bir karşılığı var. Bileşik faizden cari hesaba, sözleşmelerin kurallara bağlanmasında, her türlü detay ticari hukukta düzenlenmiş durumda. Dolayısıyla uluslararası kurallara uygun bir ticaret hukuku, sağlam bir finansal sistem için gerekli.

Bunun dışında finansal piyasalarda, finansal kurumların hepsi anonim ortaklıktır. Onlar da birer anonim şirket ve onlar da klasik anonim ortaklıkların muhatabı oldukları kurallara tabi durumda.

Şimdi biraz konuyu finansal istikrar ve ticaret hukuk bağlamında değerlendirdikten sonra ben biraz da BASEL ne diyor, çünkü biraz sonra değineceğim; önce BASEL'den BASEL isminden hareket etmek lazım. BASEL, İsviçre'nin Kuzeyinde Almanya-Fransa sınırında İsviçre'nin üçüncü büyük şehri. BASEL'i bu kadar meşhur yapan orada dünyanın ilk uluslararası finans kuruluşu var, Bank of İnternational Settlements, Uluslararası Ödemeler Bankası. Bu bankanın ilginç bir kuruluş öyküsü var; I. Dünya Savaşında Almanya'nın savaş tazminatlarının tahsilatı amacıyla kurulmuş ama II. Dünya Savaşından sonra işlevsiz kalmış, "merkez bankalarının bankası" diye bir rol biçilmiş bu bankaya. 1970'li yıllardan sonra uluslararası bankacılığın gittikçe büyük önem kazanmasından sonra bu banka bünyesinde "Bankacılık Denetim Komitesi" diye bir komite kuruluyor, bu komitenin amacı, bankaların düzenleme ve denetleme standartlarını belirlemek. Belli kurallar getiriyorlar bunun için, bu kuralların en meşhuru da 1988'da Basel I Kuralları olarak bilenen kurallar. Hepimizin, çoğumuzun belki duyduğu sermaye uzlaşıcısının yetersizliği, kuralı 1988'de geldi. Daha sonra günün koşullarına göre 1996'da ve 2004'de şimdi herkesin Basel II Kuralları dediği kurallar geldi. Son küresel krizden sonra şimdi Basel III'ü tartışıyoruz yani artık yetmiyor Basel II.

Basel II'nin en temel üç sacayağı var; yani Basel II dediğimizde şu üç kavramla bunu izah etmemiz mümkün; sermaye yeterliliği, denetimin etkinliği, piyasa disiplini yani şeffaflık. Dikkat ederseniz sermaye için bir şey diyemeyeceğim ama denetimin etkinliği ve piyasa disiplini, şeffaflık anlamında Ye-

ni Türk Ticaret Kanunu, çok önemli değişiklikler getirdi. Yani temelde uluslararası aktif bankalar için getirilen düzenlemeler öyle bir noktaya gelmiş ki, bugün tüm dünyada ve ülkemizde, reel sektör firmaları da bu düzenlemelere tabi olma yolunda.

Ben bu üç kavram açısından, sermaye, denetiminin etkinliği ve şeffaflık anlamında Yeni Türk Ticaret Kanunu'na genel olarak bir bakıp hemen fırsat ve risklere girmek istiyorum. Normalde tam rekabet koşullarının geçerli olduğu, etkin piyasanın geçerli olduğu koşullarda aslında sermaye çok önemli bir konu değildir. Ama bugün yaşadığımız dünyada simetrik bu gibi problemlerin nedeni olan işte, dışsal faktör nedeniyle, kurumsal otorite, sermayeyi çok önemli bir unsur, neden önemli? Bir, sermaye, bir kurumun mali güçlülüğünün en önemli göstergesi yani bir kurumun mali gücü onun sermaye gücüyle ölçülüyor. İkincisi, kredi verenler açısından ya da alacaklılar açısından bir kurumun en önemli koruma sigortası sermayesi, dolayısıyla sermaye çok önemli, bu banka için de böyle reel sektör için de böyle. Türkiye'de reel sektör firmalarının ve bankaların sermaye yeterliliğini biliyoruz zaten, reel sektör firmalarının borç, aktif ya da öz kaynak, toplam aktif oranına baktığınızda gelişmiş ülkelerin altında. Bu konuda Merkez Bankasının bir çalışması var, yaklaşık 7.000 büyük firma üzerinde yapmışlar 2004 ve 2007'de. Burada ilginç bir oran var, gerçi sabahki konuşmalarda çok sayıda müflis durumda olan sonuçtan bahsedildi ama bizim ilk 7.000 firmanın öz kaynaklarının aktife oranı yüzde 30, 40 arasında değişiyor yani normalde bu oranın daha da arttırılması lazım. O çalışmalarda enteresan bir şey bulunmuş; 2001 krizinden sonra bizim firmaların sermaye yapılarında bir güçlenme çabasının arttığı gözleniyor. Dolayısıyla benim burada söyleyebileceğim; en azından bir Türk Ticaret Kanunu değişikliğiyle firmalarımızın ya da reel sektördeki şirketlerin sermaye gücünü değiştiremeyiz ama bu konuda sermayenin korunması konusunda Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği bence çok önemli. Bu açıdan, en azından Basel II'nin birinci kıstası açısından, koruma unsuru açısından iyi şeylerin Yeni Ticaret Kanunuyla geldiğini söylemek mümkün.

İkinci konu "denetim"; bugün en liberal insan açısından bile denetimin bir zaruret olduğu hepimizin malumu. 2000'li yıllarda arkadaşlar bahsetti, Enron olsun, WorldCom olsun Avrupa'da Parmalat olsun hep muhasebe skandalları ortaya çıktı. Yine son küresel krizlerde düzenlenmemiş birtakım finansal kurumlar, bunların risk iştahları ve denetim zafiyetleri nedeniyle bu krizin ortaya çıkması ve yayılması denetimi bir kez daha gündeme getirdi. Nitekim baş-

ta söylemiştim, BASEL III'ün gündemde olmasının nedeni de bu, eksik sistem, biraz yeterlikli kalmıyor.

İşte, bu nedenle ülkemizdeki anonim şirketlerin, iç ve dış denetimi bence çok önemli. Yeni Ticaret Kanunu sermaye şirketlerinin denetimi konusunda hakikaten, bir devrim yaptı. İç denetimi bence biraz görmezden gelmiş, uluslararası standartlara dayalı dış denetimi zorunlu tutuyor. Ayrıca yine halka açık şirketler için gerçi, "risk erken teşhis komitesi" diyor, risk teşhis komitesi demeyi daha uygun gördüm, kurulmasını zorunlu tutmuş. Kendim de bir "dış denetçiyim" yani bizde bankaların her türlü mali tablolarını ve işlemlerini. kamu adına denetliyoruz. Yeni Ticaret Kanununda benim gördüğüm en eleştirilebilir tarafı iç denetimi yok sayması; yani tamam teşvik ediliyor, risklerin erken teşhis komitesi var ama iç denetim başka bir şey. Geçmişinde denetim tecrübesi olanlar bilirler yani bir kurumda denetim kültürünün olması bambaşka bir şeydir, yani murakıplık şekli bir kanuni organ bile olsa bunun belki ıslahına gitmek gerekirdi. Dolayısıyla burada Yeni Ticaret Kanunu'nun alt düzenlemeleri aşmasında Ticaret Bakanlığına da bu konuda işlevler düşüyor, belki "denetim komitesi", "iç kontrol birimi", "iç denetim kurulu", "teftiş kurulu" gibi bir iç denetim sistemi getirilebilir diye düşünüyorum.

Üçüncü konu da "piyasa disiplini ve şeffaflık"; bu konunun neler olduğu hususuna, 2 gündür çoğu konuşmacı değindi. Basel II'de başlı başına bir başlık, şeffaflık yani piyasa disiplini. Aslında pek çok şey söylenebilir bu şeffaflıkla ilgili, ben sizi sıkmak istemiyorum, söyleyeceğim tek şey; bir işletmenin sadece bir tane bilançosu olur, şeffaflık budur yani gerisi lafı güzaf aslında!

Buradan hareketle ben fırsatlar ve riskler konusuna biraz değinmek istiyorum. Çok önemli fırsatlar var. Şirketlerin sayıları dün verildi 700.000 civarı limited şirket, 90.000 civarı anonim şirket var, bu şirketlere dış denetim yapılacak, bunu meslek mensupları yapacak. Yine uluslararası standartlara göre düzenlenecek olan mali tablolar var, bunların yayınlanması ciddi bir iş alanı. Özel işlem denetimleri var mesela, kuruluş için, sermaye artırımı için, sermaye azaltımı için, birleşme, bölünme, tür değiştirme, menkul sermaye, bunlar için hep özel denetimler gerek olacak, bunların hepsi birer potansiyel. Yine, risklerin erken teşhisi amacıyla borsa ve kote şirketler haricinde gerektiğinde bir kurul kurulması gerekebilir. Bu nedenler gösteriyor ki, risk yönetim faaliyetleri önemli bir fırsat potansiyeli. Ayrıca yeni TTK ve uluslararası denetim ve muhasebe standartları için danışmanlık hizmeti verilebilir, bunlar bir potansiyel. Benim gördüğüm diğer bir konu, "yıllık faaliyet raporunun hazırlanması", bu başlı başına bir uzmanlık alanı, burada ciddi bir potansiyel var.

Peki, kimler için bu fırsat, belli fırsatlar var? Benim gördüğüm, uluslararası denetim ve finansal raporlama standartlarıyla Türkiye denetim ve muhasebe standartları konusunda uzmanlaşmış personeli olan kurumlar. Türkiye'de bu işi yapabilmek için odadan,TÜRMOB'tan birtakım yetki belgelerini almak gerekiyor ama buraya ilave yapılabilirse, bunu yapan meslek mensupları ön planda olacak. İşte, CPA var, Certifed Public Accountant, CFA var, Chartered Financial Analyst bu belgelere haiz olan meslek mensubu daha ön planda olacak gibi bana göre.

İkincisi, muhasebe ve bağımsız denetim konusunda kurumsallaşma çok önemli. Bu konuda bireysel bazı çalışmalar yerine daha kurumsal yapıların oluşturulması gerekir. Risk yönetimi ve bilgi işlem altyapısı konusunda yeterli donanıma ve insan kaynağına sahip kuruluşlar yine çok avantajlı durumda. Burada yine bir uluslararası sertifika var, FRM, "Financial Risk Manager", bu sertifikaya sahip meslek mensuplarının risk yönetimi konusunda uluslararası bir sertifikayla kendi bilgi birikimlerini çok rahatlıkla aktarabilecek, saptayabilecekleri bir alan. Yine, uluslararası bağlantıları güçlü olan kurumlar, bu fırsatları kullanabilir.

Tüm bunları alt alta koyunca hemen herkesin aklına ilk dört büyükler geliyor yani bunları biliyorsunuz, dolayısıyla bireysel çalışan meslek mensuplarının da bu anlamda bir araya gelip kurumsallığı ve uzmanlaşmayı arttırmalarında sonsuz fayda olduğunu düşünüyorum.

Riskler konusunda benim gözüme çarpan iki risk var; birisi mali sorumluluk yani hukuki sorumluluk, ikincisi de cezai sorumluluklar. Mali sorumluluk, alanı netleştirilmiş Yeni Türk Ticaret Kanununda; belgelerin ve beyanların Kanuna aykırı olması, sermaye artırımında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi, değer biçiminde yolsuzluk, daha önce bahsettiğimiz özel işlem denetimlerindeki kusur durumu birer mali yani hukuki sorumluluk alanı. Dolayısıyla bu anlamda meslek mensupları için bir risk olabilir yani burada hiç risk yok demek biraz doğru değil gibi geliyor bana. Ayrıca cezai sorumlulukta da arttırılan bazı şeyler var, mesela, daha önceden belki vardı bunlar ama bu kadar etkili düzenlenmemişti bence. Adli para cezaları getirilmiş, defter tutma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler, belgelerin kopyasını sağlamayanlar, gerekli onayları yaptırmayanlar, uygun şekilde defterlerini tutmayanlar, hileli envanter çıkaranlar, belgeleri ibraz etmeyenler gibi adli cezası sorumluluğu. Türkiye Muhasebe Standartlarının kurallarına uyulmaması, bağlı şirketlerin ilgili raporların Kanuna uygun şekilde düzenlenmemesi hep ad-

li para cezasıyla düzenlenmiş. Ayrıca özel denetim gerektiren hallerde de birtakım cezalar gerekiyor. Bunun yanında daha ağır olan hürriyeti bağlayıcı cezalar var benim dikkatimi çeken. Mesela, herkes burada "biz firmaları nasıl teşvik edeceğiz" diyor. TTK diyor ki, TTK'ya göre tutulmakla ve muhafaza edilmekle yükümlü olan defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri denetime yetkili olanlarca istenmesine rağmen vermeyenler veya eksik verenler cezalandırılır. Yani bu düzenleme belki kullanılabilir meslek mensupları açısından. Yani şirketler bu listeyi vermek zorunda artık yeni TTK, böyle bir çerçeveyi de sunuyor aslında.

Daha önce saydım, hukuki sorumluluk alanlarına cezai müeyyideler öngörmüş Kanun, hürriyeti bağlayıcı cezaları da öngörmüş; belgelerin, beyanların Kanuna aykırı olması, sermaye artırımında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi, değer biçiminde yolsuzluk gibi, konuların cezai sorumluluğu da var yani hürriyeti bağlayıcı ceza da öngörüyor Kanun. Dolayısıyla sağlam cezai sorumluluk çerçevesi çizilmiş.

Burada Sayın Arıkan dedi ki "hani fırsat bizim için ne olabilir, TÜRMOB'a"; finansta genel bir kural vardır "risk artarsa onun fiyatı olan prim de artar" yani sizin ücret tarifenize de belki yansıması olur bunun ve artık onu değerlendirirsiniz.

Ben sözlerime son verirken hani dendik ki "Amerika'yı yeniden keşfetmeyelim", evet, Amerika'yı gerçekten, yeniden keşfetmeyelim. 1936 tarihli Bankalar Kanunu var, o Kanununun 14.maddesinde banka yöneticilerinin nitelikleri sayılırken işte birtakım şeyler söylenmiş, bir gerekçe yazılmış. Orada "banka" diyor ama siz o bankayı "mallar ve işletme" diye düşünün, kısa bir şey size onu okumak istiyorum. "Bir bankanın emniyet ve inkişafının herhangi bir tedbirden ziyade o bankayı idare edenlerin şuurlu faaliyetine, vazife ve mesuliyet duygularının çerçevelediği teşebbüs kabiliyetlerine ve zeka ve maharetlerine mücebbirane hareketlerine ve şahsi menfaatlerini idareyi hakim kılmamalarına bağlı olduğuna kani bulunuyoruz". Burası önemli; "kanunların koyacağı hiçbir müdahale tertibi ve murakabe usulü yukarıda yazdığımız vasıfları haiz bulunmayan bir banka ve şirket idaresinin arz ettiği boşlukları dolduramaz, zaafları gideremez". Yani hülasa işin aslı, insan faktörü! Güzel bir laf var, "sizin söylediğiniz değil ama karşınızdaki sizin söylediklerinizden ne anladığı önemlidir". Dolayısıyla siz dünyanın en güzel düzenlemelerini yapabilirsiniz ama neticede bunlara uyması gereken ya da uyacak insanların o düzenlemelerden ne anladıkları ve o düzenlemelere uyum kabiliyetleri aslında

başarıyı belirleyecek. Dolayısıyla insan faktörüne gelip dayanıyoruz. Umarım ülke olarak, genel olarak bu konuda da ciddi atılımlarımız olur.

Benim sözlerim bu kadar Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Yahya ARIKAN
Moderatör

- Sayın Tiryaki'ye teşekkür ediyoruz. Tabii, burada yine biraz sorumluluğumuz artıyor, bu işi anlatmakta bize büyük bir görev düşüyor. Bu anlamda eğitim çalışmamızın başında Türk Ticaret Kanunu'nu anlatmak geliyor ki, bu büyük görevlerimizden bir tanesidir.

Değerli arkadaşlar, Sayın Tiryaki, Basel süreci konusunda sizlere bilgi sundu, özellikle Türk Ticaret Kanununda bağımsız denetime, dış denetime çok değer verildi, iç denetimi biraz teşvik edildiğinin ama daha az değer verildiğinin altını çizdi. Tabii, fırsatları bir kez daha önümüze serdi. Tabii, bu fırsatları yeni iş alanları olarak herkesin algılaması gerekiyor ama bu fırsatların yanı sıra tehdit olarak gördüğü riskleri de bizim önümüze koydu. Özellikle cezai boyutlarının hem maddi anlamda bizi sorumluluklar bekliyor hem de hapis yönünden, hürriyeti bağlayıcı cezalar yönünden birtakım riskler bekliyor. Ama şu cümlesinin altını çizmek lazım, diyor ki "risk artarsa fiyat da artar, bu işin bedeli de var" diyor. Evet, Sayın Tiryaki'ye teşekkür ediyoruz.

Şimdi değerli arkadaşlar, genç bir Başkan, çiçeği burnunda bir Başkan, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Başkanı Sayın Orhan Çelik Bey'e söz vereceğiz, buyurun Hocam,